

Onderzoek Winteropvang 2016/17

Auteur(s) Marcel Buster
Tim Oosterveer
Afdeling EGZ

Onderzoek Winteropvang 2016/17

GGD Amsterdam, afdeling EGZ

Mei 2017

EGZ -reeks 2017/2

Illustraties: Nanny Kok

Met speciale dank aan alle bezoekers van de winteropvang die meegedaan hebben met de interviews, de collega's en vrijwilligers die deze interviews gedurende 2 avonden hebben afgenomen en de beveiliging en medewerkers van de winteropvang die het afnemen van de interviews hebben gefaciliteerd. Daarnaast dank aan de medewerkers van andere bij de zorg aan de daklozen betrokken organisaties die vragen over de winteropvang beantwoord hebben.

Onderzoek Winteropvang 2016/17

Inhoud

1 Samenvatting	4
2 Inleiding	6
2.1 De winter(koude)regeling 2016/2017	6
2.2 Doelstelling	6
2.3 Methode	7
3 Aantallen en kenmerken bezoekers	8
3.1 Aantal bezoekers	8
3.2 Kenmerken bezoekers	10
3.2.1 Demografie	10
3.2.2 Gemiddeld aantal nachten	11
3.2.3 Huisvesting, Inkomen en gezondheid	12
3.2.4 ZRM domeinen uitgesplitst naar nationaliteit	13
4 Resultaten enquête	15
4.1 Demografische kenmerken, representativiteit.	15
4.2 Slaapplaatsen cliënten en oorzaken dakloosheid	16
4.3 Sociaal medische situatie van de respondenten	18
4.4 Hoe wordt de winteropvang ervaren door gebruikers?	23
5 Bekendheid van de bezoekers	24
5.1 In vorige winteropvang / Trajectus	24
5.2 Bekend op de wachtlijst	25
5.3 Bekend bij de opvang / woonbegeleiding	25
6 Hulpverlening tijdens de opvang	26
7 Schorsingen en veiligheid	27
8 Schatting aantal buitenslapers op één nacht	27
9 Cliëntenorganisaties	29
10 Bijlage A: Zelfredzaamheidmatrix (versie 2013)	31

1 Samenvatting

Stijging aantal bezoekers

Het totaal aantal bezoekers van de winteropvang is bijna een kwart gestegen ten opzichte van de vorige winteropvang, van 932 in de winter van 2015-2016 naar 1190 afgelopen winter. Het maximum aantal bezoekers was 362 (vorig jaar 274) en het gemiddelde per nacht was 272 bezoekers (vorig jaar 215). De stijging lijkt in de eerste plaats veroorzaakt door een hoger bereik onder daklozen. Dit had te maken met de vroeg invallende winter, maar ook met de tevredenheid over de locatie: in seizoen 2015-2016 sliep men op slaapzalen, afgelopen winter deelden twee personen een kamer. Mond op mond reclame en een positieve pers¹ hebben hier mogelijk een rol in gespeeld. Bij navraag naar de slaappleats in de afgelopen 30 dagen sliepen bezoekers van de winteropvang een groter deel van de nachten in de winteropvang dan in eerdere seizoenen – ook dat is een aanwijzing dat het bereik onder daklozen groter was.

Welke groepen stegen?

Het aandeel van de bezoekers met een nationaliteit buiten de EU steeg licht (22% in 2016/17 t.o.v. 19% in de beide voorgaande jaren), wat mogelijk te maken heeft met de beperkte capaciteit van de Bed, Bad en Broodopvang. Het is ten slotte ook mogelijk dat het hogere aantal bezoekers een reflectie is van een hoger aantal daklozen in de stad. Als dit zo is, dan gaat het voornamelijk om een hoger aantal daklozen met een andere dan de Nederlandse nationaliteit – hun aandeel was groter het afgelopen seizoen. Over de hele linie is er overigens geen trend waarneembaar van een specifieke groep daklozen wiens aantal al meerdere jaren stijgt.

Dynamiek bezoekers winteropvang

De bezoekers van de winteropvang vormen geen stabiele groep. De meeste bezoekers verblijven niet de gehele winter in de opvang (slechts 1 persoon deed dit). Gemiddeld verblijven personen 28 van de 124 opengestelde dagen in de opvang. Hoe jonger men is, hoe korter het verblijf in de winteropvang. Men kan toch weer even ergens anders terecht, of vertrekt weer naar elders. Ook zijn lang niet alle bezoekers van de winteropvang uit Amsterdam afkomstig. Zo is meer dan de helft van de bezoekers van de winteropvang niet in Amsterdam dakloos geraakt, maar elders; 17% procent had zijn laatste woonplaats elders in Nederland, 35% in het buitenland.

Oorzaken dakloosheid

In het onderzoek wordt ook gevraagd naar de redenen en de duur van dakloosheid. De helft van de bezoekers is langer dan een jaar dakloos, dit is een stijging van 10 procent ten opzichte van vorig jaar. Uit de combinatie van duur van verblijf in Amsterdam en de duur van de dakloze periode volgt dat 39% van de respondenten al tenminste een jaar in Amsterdam én tenminste een jaar onafgebroken dakloos is

¹ [Parool, 29 november 2016](#)

Onderzoek Winteropvang 2016/17

geweest. De oorzaken van dakloosheid is vergeleken met vorig jaar minder vaak een huisuitzetting (van 25% naar 20%) en weer vaker ontslag uit een instelling (van 3% naar 9%). Vooral de tweede oorzaak is een trendbreuk na een jarenlange daling. Bijna veertig procent van de respondenten is dakloos doordat zij uit het buitenland zijn (terug)gekomen. Van de groep die kort in Amsterdam is kwam 64% naar de hoofdstad om werk te vinden.

Sociaal-medische situatie

De mate van zelfredzaamheid en gezondheid van de bezoekers is vergelijkbaar met de situatie vorige winter. Ook toen was ongeveer 40 procent van bezoekers verminderd zelfredzaam op de levensgebieden verslaving en geestelijke gezondheid. Ongeveer een kwart heeft een indicatie op psychiatrische problematiek, en ongeveer twintig procent heeft problemen op somatisch gebied. In vergelijking met vorig jaar hebben minder bezoekers een uitkering, maar een hoger aandeel heeft een uitkering in aanvraag. Net als vorig jaar heeft ongeveer 40% van de bezoekers schulden, een iets hoger deel (17 versus 12 procent vorig jaar) meer dan 10.000 euro. In vergelijking met vorig jaar is het deel van de bezoekers dat verzekerd is tegen ziektekosten gedaald van 55 naar 47 procent, wat verklaard kan worden door de daling van het aandeel bezoekers met de Nederlandse nationaliteit.

Deel van bezoekers met verleden in maatschappelijke opvang en beschermd wonen

210 bezoekers van de winteropvang hebben een opvangverleden in maatschappelijke opvang of beschermd wonen in Amsterdam. 45 in de Bed, bad en brood-voorziening, 60 in beschermd wonen en 88 in maatschappelijke opvang, en 22 in passantenpensions. Hierbij zal het gedeeltelijk gaan om personen die zijn uitgevallen uit een zorgtraject, of te maken hebben gehad met terugval. Ook is op te maken dat 49 personen in de winteropvang op de wachtlijst voor maatschappelijke opvang of beschermd wonen staan, en 86 personen daar in het verleden op hebben gestaan, maar nooit in de doelvoorziening zijn terecht gekomen.

Aantal buitenslapers afgelopen winter

De winteropvang heeft geleid tot minder mensen die op straat slapen. Op een gemiddelde nacht verbleven er in Amsterdam afgelopen winter zo'n 70 personen per nacht op straat.

2 Inleiding

2.1 De winter(koude)regeling 2016/2017

In de winterperiode regelt de gemeente samen met de instellingen voor maatschappelijke opvang (MO) extra slaappleatsen voor daklozen die zelf geen onderdak kunnen vinden. Het gaat om een extra regeling naast het structurele aanbod aan nachtopvang. Gebruikers van de winteropvang krijgen een bed, een warme maaltijd en ontbijt. De overnachting in het kader van de winteropvang is kosteloos.

De winteropvang vond dit jaar plaats in de voormalige gevangenis aan de Havenstraat. De winteropvang werd uitgevoerd door het HVO-Querido en het Leger des Heils in de periode vanaf 28 november 2016 tot en met 31 maart 2017.

Gedurende de periode van openstelling is onderscheid gemaakt tussen de winteropvang en winterkoudeopvang. Tijdens de winteropvang worden personen opgevangen die in Amsterdam dakloos zijn, zelf niet in alternatief kunnen voorzien en niet aantoonbaar binding hebben met een andere gemeente. Tijdens de extra koude perioden geldt winterkoude-opvang, waarbij alle daklozen in Amsterdam opgevangen worden, en ook worden gemaand naar binnen te komen.

Vanaf 1 november 2016 konden de daklozen zich melden bij WPI aan de Jan van Galenstraat, waar de GGD de centrale toegang tot de winteropvang verzorgt. De gemeente Amsterdam informeert alle opvanginstellingen en professionals die met daklozen te maken hebben. Bij de instellingen en inloophuizen worden posters opgehangen en passanten worden persoonlijk geïnformeerd. De GGD spreekt met iedereen en kijkt of mensen zelf onderdak kunnen regelen. De GGD kijkt ook of mensen extra kwetsbaar zijn en speciale zorg nodig hebben. Als dat het geval is, worden zij niet verwezen naar de extra locatie voor de winteropvang, maar naar reguliere opvang elders in de stad. Voor jongeren is er een voorziening van de Volksbond op het Atlantisplein als winteropvang gebruikt.²

2.2 Doelstelling

In dit rapport wordt de winteropvang van 2016/2017 en de mensen die hier gebruik van maakten beschreven.

Daarnaast zal in dit rapport worden weergegeven in hoeverre de winteropvang invloed heeft op het aantal buitenslapers in de stad, in hoeverre het gebruikt wordt door mensen die kwetsbaar zijn en wat voor aanpalende hulpverlening geleverd wordt tijdens de winteropvang.

² Bij de beschrijving worden de gegevens van de jongeren meegenomen.

2.3 Methode

Voor het onderzoek is gebruik gemaakt van de in Trajectus geregistreerde gegevens over de bezetting van de winteropvang en de gegevens die tijdens het intakegesprek met de GGD zijn verkregen. In hoofdstuk 3 worden deze gegevens beschreven en vergeleken met de cijfers van voorgaande jaren.

Op de avonden van 18 en 19 januari is bij zoveel mogelijk personen die gebruik maakten van de winteropvang aan de Havenstraat en andere nachtopvangvoorzieningen een korte vragenlijst afgenomen. Op deze dagen was het zo koud dat aan de oude criteria van de winterkouderegeling werd voldaan. Deelname aan de enquête was vrijwillig en respondenten kregen 5 euro voor de moeite. In totaal zijn er 218 personen geïnterviewd bij de winteropvang. Dit is 65% van het gemiddeld aantal bezoekers op die dagen (334). In deze rapportage worden de gegevens van de winteropvang voorziening aan de Havenstraat gepresenteerd (in hoofdstuk 4).

Hoofdstuk 5 gaat dieper in op de mate waarin de bezoekers van de winteropvang bekend zijn in de stad. Zijn het mensen die voorgaande jaren ook in de winteropvang werd gezien? Zijn het mensen die gebruik hebben gemaakt van, of op de wachtlijst staan voor, de Maatschappelijke Opvang (MO) of Beschermd Wonen?

Hoofdstuk 6 beschrijft de hulpverlening tijdens de winteropvang door de Regenboog groep, de GGD en Arkin. Het aantal incidenten dat zich voor heeft gedaan in de winteropvang wordt in hoofdstuk 7 beschreven aan de hand van de schorsingen.

Dit jaar is dezelfde enquête ook verricht bij de andere nachtopvang (Stoelenproject, AMOC, de Haven, Scheurleerweg, Anton de Kom, Jan Rebel) om zicht te krijgen op kenmerken van de gehele populatie bezoekers van nacht/winteropvang. Voor het maken van een schatting van het aantal buitenslapers (hoofdstuk 8) worden ook gegevens van deze voorzieningen betrokken.

Daarnaast is per mail aan de diverse organisaties die contact hebben met de doelgroep, namelijk daklozenvakbond, soepbus van het Leger des Heils, de MDHG, Protestantse Diaconie, gevraagd naar signalen die zij opgevangen hebben over de winteropvang (zie hoofdstuk 9).

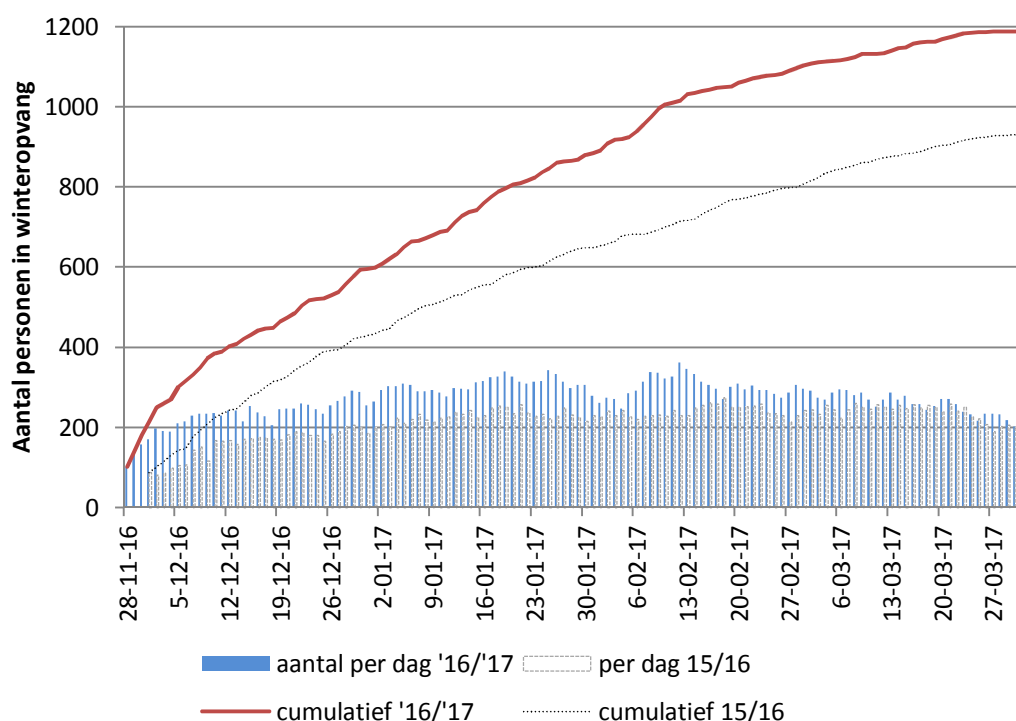
De enquêtes zijn gelijktijdig in de andere voorzieningen van de nachtopvang en in de andere drie grote steden (Rotterdam, Den Haag en Utrecht), de resultaten hiervan worden eind 2017 apart gerapporteerd.

3 Aantallen en kenmerken bezoekers

3.1 Aantal bezoekers

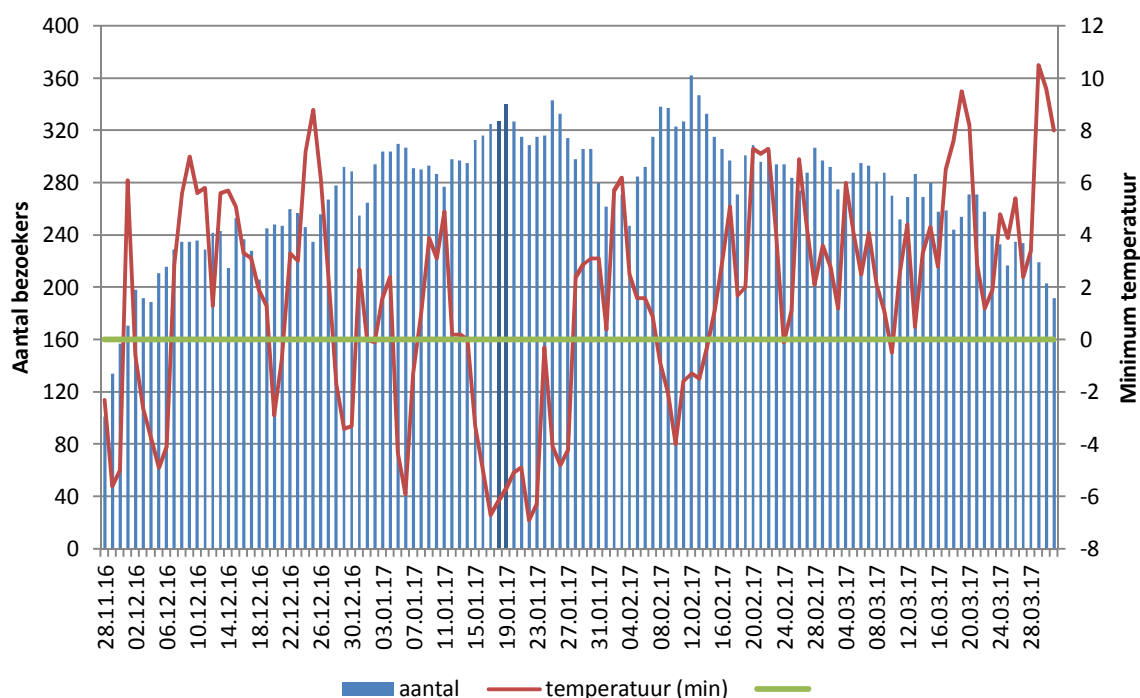
De voormalige gevangenis aan de Havenstraat is vanaf 28 november 2016 en 31 maart 2017 gebruikt als locatie voor winteropvang. In totaal hebben er in deze periode 1190 personen gebruik van gemaakt. Gemiddeld verbleven er vanaf 28 november t/m 31 maart 272 personen (max. 362) per nacht.

Figuur 1 laat een vergelijking met het voorgaande jaar zien. De lage temperaturen eind november 2016 hebben geleid tot een eerdere start en een snel oplopend aantal bezoekers in de opvang. Ook gedurende de rest van de winter meldden zich nieuwe mensen, waardoor het totaal aantal mensen in de opvang op 1190 uit kwam, ruim een kwart hoger dan de 932 in de vorige winter. Ook het maximum aantal daklozen op één nacht is met 362 hoger dan dat de voorgaande winteropvang (n=274). Vanaf half maart was het beduidend rustiger en vergelijkbaar met de aantallen vorige winter.

Figuur 1: Aantal bezoekers: per nacht en cumulatief 2016/17 vergeleken met 2015/16

Onderzoek Winteropvang 2016/17

Figuur 2: Aantal bezoekers per nacht vs. de minimumtemperatuur

Figuur 2 laat de relatie tussen het aantal bezoekers en de minimumtemperatuur zien. Tijdens de vorstperiodes van januari en februari is te zien dat het aantal mensen dat gebruik maakt van de opvang hoger is. Tijdens de winterkoudeperiodes is er een ruimer toegangsbeleid (voor iedereen die dakloos is; ook voor personen buiten de EU zonder geldige verblijfsvergunning; en personen met aantoonbare binding met Nederlandse gemeenten). Het afnemend aantal bezoekers aan het eind van de periode hangt samen met het vrij zachte weer zonder winterkoude-opvang.

Tabel 1: Vergelijking aantallen nachten/personen met de winteropvang in de voorgaande jaren[#]

Winteropvang	perioden	nachten	Gemiddeld per nacht	Maximum per nacht	Cumulatief personen
2008/2009	1	17	122	185	436
2009/2010	4	52	178	279	1033
2010/2011	4	40	240	339	921
2011/2012	1	17	241	283	505
2012/2013	5	76	214	276	1143
2013/2014	1	6	144	165	201
2014/2015	1	87	176	263	785
2015/2016	1	122	215	274	932
2016/2017	1	124	272	362	1190

[#]:vóór 2014/2015 was er enkel opvang tijdens periodes met vrieskou.

Tabel 1 geeft een kwantitatief overzicht van het gebruik van de winter(koude)opvang. Zowel het gemiddeld, maximum als cumulatief aantal is hoger dan in de vorige jaren. Het gemiddeld aantal dagen dat personen in de opvang verbleven was met 28 dagen gelijk aan die van vorig jaar. Dit terwijl de bezoekers in het algemeen positiever waren over de opvang. Mogelijk heeft het stringenter toelatingsbeleid (waardoor een deel van de groep buiten de winterkoudeperiode geen gebruik kon maken van de opvang) het gemiddeld aantal dagen in de opvang nog beperkt.

Voor de inschatting van de benodigde capaciteit van de voorziening van winterkoude is vooral het maximum aantal bezoekers op één nacht van belang. Deze was dit jaar 362 en daarmee 23 bezoekers meer dan het vorige 'record' uit de winter 2010/2011 (339).

Er is geen eenduidige oorzaak van deze stijging van het gebruik van de winteropvang. Er zijn aanwijzingen dat de stijging verband houdt met een hoger bereik onder Amsterdamse daklozen. Bijvoorbeeld door de vroeg invallende koude eind november 2016, waardoor het aantal bezoekers tijdens de eerste dagen snel hoger werd. Bovendien blijkt uit paragraaf 4.2 dat er minder bezoekers van de winteropvang ook nog op straat sliepen – men bracht met andere woorden meer nachten in de opvang door. Dit is in lijn met hogere tevredenheid over de voorziening aan de Havenstraat en de mond tot mond reclame die hier het gevolg van was. Ook kan het gebrek aan capaciteit bij de Bed Bad en Brood Voorzieningen voor uitgeprocedeerde asielzoekers een rol hebben gespeeld waardoor ook deze groep een beroep deed op de winteropvang. Ten slotte kunnen de hogere aantallen ook wijzen op een stijgend aantal feitelijk daklozen in Amsterdam, bijvoorbeeld doordat daklozen tijdens de winter naar Amsterdam komen voor de winteropvang, of langer in Amsterdam blijven door de goede voorzieningen.³ Deze stijging gaat dan voornamelijk om personen met een andere dan de Nederlandse nationaliteit.

3.2 Kenmerken bezoekers

3.2.1 Demografie

De gemiddelde leeftijd van de bezoekers is 40 jaar (jongste 15, oudste 81 jaar) en 88% is man. Acht procent was jonger dan 23 jaar, twee procent 65 jaar of ouder.

Net als andere jaren zijn er mensen van vele verschillende nationaliteiten te vinden onder de bezoekers van de winteropvang; in totaal waren er 86 (!) verschillende nationaliteiten vertegenwoordigd. Van de personen waarvan de nationaliteit bekend was had 45% de Nederlandse nationaliteit en 22% een nationaliteit van de nieuwe lidstaten (één van de midden/oost Europese EU landen). De personen met een nationaliteit van de nieuwe lidstaten zijn met een gemiddelde van 35 jaar relatief jong de groep met de Nederlandse nationaliteit was met gemiddeld 42 jaar ouder.

³ Dit bleek uit winteropvang onderzoek 2015-2016.

Onderzoek Winteropvang 2016/17

Na de Nederlandse (n=525; 45%) komt de Poolse (n=96; 8%) en de Roemeense (n=87; 7%) nationaliteit het meest voor.⁴ In vergelijking met voorgaande jaren is het aandeel daklozen met de Nederlandse nationaliteit weer lager. Van de mensen met een nationaliteit van een land buiten de EU (22% van totaal) kwam de Marokkaanse nationaliteit (51; 4%; excl. dubbele nationaliteit) het meest voor, van de oude EU lidstaten was de Italiaanse nationaliteit (32; 3%) het meest voorkomend. In Tabel 2 worden de kenmerken vergeleken met de voorgaande jaren. Vergeleken met voorgaande jaren zijn er geen uitzonderlijke uitschieters. De stijging ten opzichte van het voorgaande jaar wordt vooral veroorzaakt door een hoger aantal personen met een niet Nederlandse nationaliteit.

Tabel 2: kenmerken van de personen in winteropvang vergeleken met voorgaande jaren

	2010/11 (n= 921)	2011/12 (n= 505)	2012/13 (n= 1143)	2013/14 (n= 201)	2014/15 (n= 785)	2015/16 (n=932)	2016/17 (n=1190)
	%	%	%	%	%	%	%
Man	93	94	91	91	90	88	89
Gemiddelde leeftijd	38 jr	39 jr	38 jr	40 jr	40 jr	40 jr	39 jr
Nationaliteit	%	%	%	%	%	%	%
Nederlands	34	31	40	43	37	52	45
Europees, oude lidstaten	18	15	14	14	11	10	11
Europees, nieuwe lidstaten	39	29	25	23	32	20	22
Buiten EU	9	24	21	23	19	19	22

3.2.2 Gemiddeld aantal nachten

Gemiddeld maakten de bezoekers 28 van de 124 opengestelde nachten gebruik van de winteropvang. Bij 50% was dit 14 dagen of minder (mediaan). Van de 1190 bezoekers kwam een kwart 3 dagen of minder en een kwart maakte er 44 nachten of langer gebruik van. Eén persoon heeft zonder onderbreking van de gehele periode van winteropvang gebruik gemaakt.

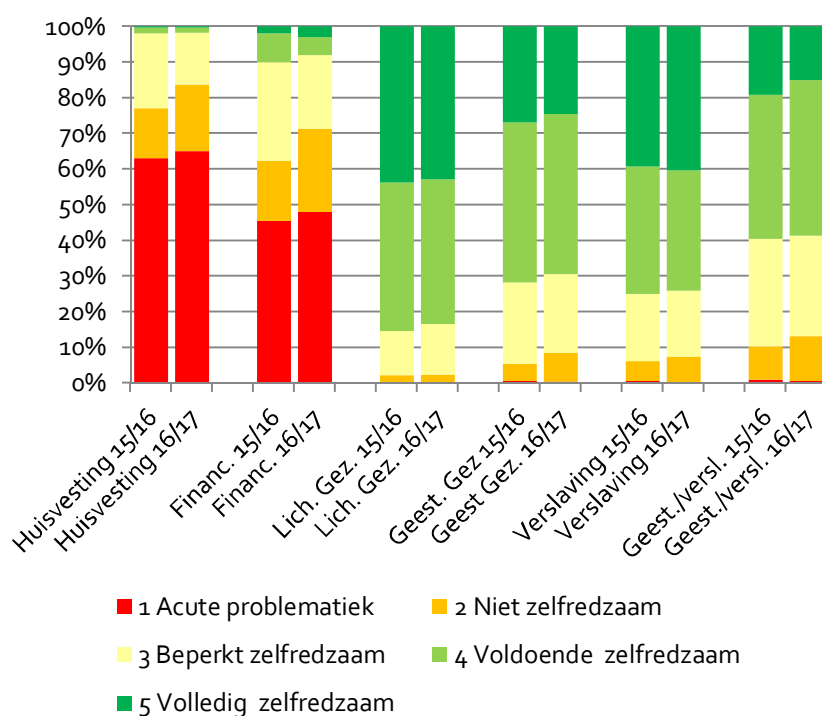
Het aantal nachten neemt toe met de leeftijd (gemiddeld 14 nachten bij de groep jonger dan 25 jaar t.o.v. 42 nachten bij de 65+ groep). Bezoekers met een andere EU nationaliteit dan de Nederlandse verblijven er met gemiddeld 34 nachten langer dan de bezoekers met een Nederlandse nationaliteit (gem. 27 nachten) of een nationaliteit van een land buiten de EU (gem. 24 nachten). Er waren geen noemenswaardige verschillen van betekenis in duur van verblijf tussen de mannen en vrouwen.

⁴ Nationaliteit was bij 8 personen niet geregistreerd.

Onderzoek Winteropvang 2016/17

3.2.3 Huisvesting, Inkomen en gezondheid

Tijdens de screening wordt er een verkorte versie van de zelfredzaamheid-matrix met de domeinen huisvesting, financiën, lichamelijke en geestelijke gezondheid en verslaving afgenomen. In figuur 3 worden de resultaten van deze screening vergeleken met die van vorig jaar. Hierbij is het beeld in grove lijnen hetzelfde, met de meeste problemen op het domein huisvesting en financiën en de minste problemen op lichamelijke gezondheid. De combinatie van geestelijke gezondheid en Verslaving laat zien dat evenals vorig jaar 41% beperkt zelfredzaam of lager scoort op tenminste één van deze domeinen maar dat een iets groter deel van de bezoekers als 'niet zelfredzaam' werden ingeschat.

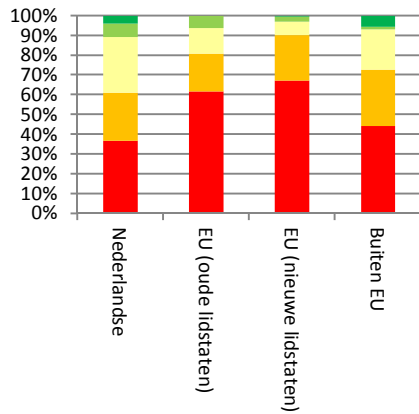
Figuur 3: ZRM domeinen tijdens eerste screening 2016/17 in vergelijking met 2015/16⁵

⁵ Financ. Financiën; Lich. Gez. Lichamelijke gezondheid, Geest. Gez. Geestelijke Gezondheid, Geest./Versl. Combinatie Geestelijke Gezondheid en Verslaving (laagste score op deze domeinen wordt getoond) voor ZRM zie bijlage of www.zelfredzaamheidmatrix.nl.

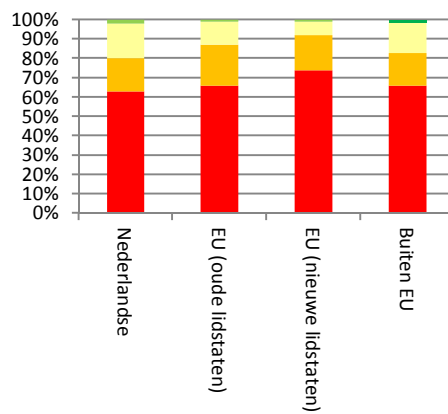
Onderzoek Winteropvang 2016/17

3.2.4 ZRM domeinen uitgesplitst naar nationaliteit

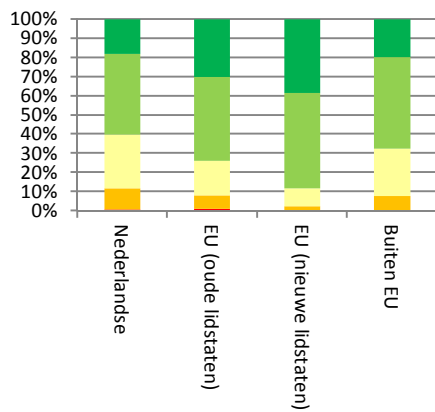
Financiën naar nationaliteit

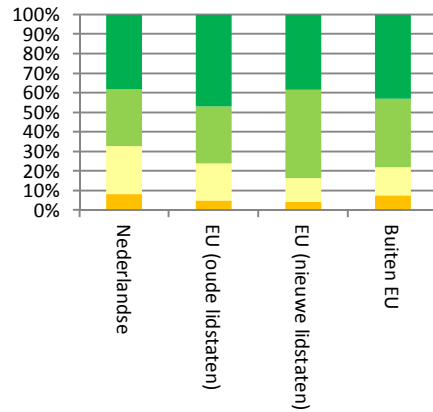
Huisvesting

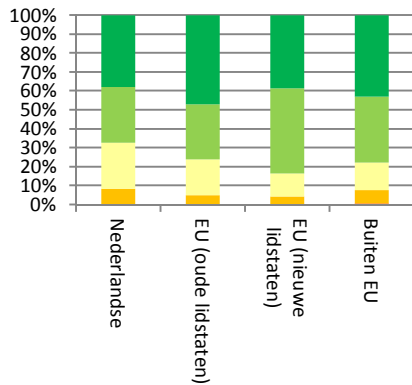
Geestelijke gezondheid

Verslaving

Lichamelijke gezondheid

- 5 Volledig zelfredzaam
- 4 Voldoende zelfredzaam
- 3 Beperkt zelfredzaam
- 2 Niet zelfredzaam
- 1 Acute problematiek

Figuur 4: ZRM domeinen naar nationaliteit

Onderzoek Winteropvang 2016/17

Het algemene beeld bij de ZRM domeinen uitgesplitst naar nationaliteit is dat personen met een nationaliteit van een EU land anders dan Nederland (en dan met name één van de nieuwe lidstaten) slechter scoren op de maatschappelijke domeinen zoals financiën en huisvesting en juist beter scoren op de gezondheidsdomeinen dan de personen met de Nederlandse nationaliteit of een nationaliteit van een land buiten de EU.

4 Resultaten enquête

4.1 Demografische kenmerken, representativiteit.

Naast de gegevens over de gehele groep die opgevangen is op de winteropvang hebben wij ook een steekproef gedaan door enquêtes af te nemen bij 218 daklozen op de winteropvang. Er zijn enkele verschillen tussen de geënquêteerde groep en de gehele groep, zo zijn vrouwen (14% vs. 9% totaal) en niet-Nederlanders oververtegenwoordigd in de enquête (68% vs 55%). Deels kan dit verklaard worden doordat de bezoekers met de Nederlandse nationaliteit gemiddeld minder nachten gebruik maken van de

Tabel 3. Demografische kenmerken respondenten interviews

	2010/2011	2011/2012	2012/2013	2014/2015	2015/2016	2016/2017
	%	%	%	%	%	N (%)
Geslacht						(n= 213)
Man	93.5	93.8	93.2	96.6	95,8	183 (85,9%)
Vrouw	6.5	6.3	6.8	3.4	4,2	30 (14,1%)
Leeftijd						(n= 207)
< 23	4.0	5.5	3.4	4.2	2,5	9 (4,3%)
23-34	37.7	29.7	27.9	35.6	28,8	59 (28,5%)
35-44	24.0	36.7	31.3	32.2	32,2	57 (27,5%)
45-54	25.1	19.5	24.5	17.8	23,7	57 (27,5%)
55-64	8.6	7.8	10.9	7.6	9,3	19 (9,2%)
65+	0.6	0.8	2.0	2.5	3,4	6 (2,9%)
Gemiddelde leeftijd	39 jaar	39 jaar	41 jaar	39 jaar	41 jaar	41 jaar
Geboorteland						(n=215)
Nederland	19.6	12.5	13.0	8.4	13,6	28 (13%)
Suriname/ Ned. Antillen	3.9	1.6	9.6	7.6	5,1	17 (7,9%)
Marokko	3.9	3.9	7.5	6.7	11,9	20 (9,3%)
Turkije	1.1	0.0	2.7	0.0	2,5	3 (1,4%)
EU	52.5	52.3	41.8	46.2	38,1	85 (39,5%)
Buiten EU	19.0	29.7	25.3	31.1	28,8	62 (28,8%)
Nationaliteit						(n=216)
Nederlands	31.1	22.0	34.7	26.9	36,4	68 (31,5%)
Europees, oude lidstaten	13.3	19.7	15.6	9.2	12,7	17 (7,9%)
Europees, nieuwe lidstaten	37.2	33.9	27.2	39.5	26,3	65 (30,1%)
Buiten EU	18.3	24.4	22.4	24.4	24,6	66 (30,6%)
Verblijf in Amsterdam						(n=214)
< 3 maanden geleden	32.2	27.3	23.1	29.4	25,4	36 (16,7%)
3 mnd tot < 1 jaar geleden	17.2	15.6	16.3	19.3	13,6	36 (16,7%)
1 of meer jaar geleden	50.6	57.0	60.5	51.3	61,0	142 (66,4%)

Onderzoek Winteropvang 2016/17

winteropvang, deels door de lagere respons om mee te doen aan de enquête bij deze groep. Daarentegen is de gemiddelde leeftijd van 41 jaar wel vergelijkbaar met die in de gehele en geënquêteerde groep, wat we ook terug zien in eerdere jaren.

Evenals bij de totale groep (tabel 1) is er onder de respondenten van de enquête een daling van het aantal mensen met de Nederlandse nationaliteit (36% vorig jaar naar 32% dit jaar).

De meerderheid, 66% van de respondenten verblijft reeds langer dan een jaar in Amsterdam. 17% is minder dan 3 maanden geleden naar Amsterdam gekomen, dit was voorgaande jaren hoger dan 23%.

4.2 Slaapplaatsen cliënten en oorzaken dakloosheid

Tabel 4 laat zien hoeveel personen in de afgelopen 30 dagen op bepaalde plekken hebben geslapen en op hoeveel nachten zij daar gezamenlijk sliepen. Voor 72% van de nachten is dit winter- of andere nachtopvang. Dit jaar heeft 31% van de respondenten in de laatste maand één of meerdere nachten op straat geslapen; uitgedrukt in aantal nachten was dit 13%. Vorig jaar was dit nog respectievelijk 45% en 17%. Wat mogelijk duidt op een hoger bereik van de winteropvang onder de doelgroep. Duidelijk is dat er veel minder buiten geslapen wordt dan in de winter van 2012/13 toen er nog geen sprake was van doorlopende winteropvang.

Tabel 4. Slaapplaats in de laatste 30 dagen

	2012/2013		2014/2015		2015/2016		2016/2017	
	Persoon %	Nacht %	Persoon %	Nacht %	Persoon %	Nacht %	Persoon N (%)	Nacht* N (%)
	(147)	(4385)	(119)	(3542)	(118)	(3540)	(218)	(6540)
Winteropvang	-	-	100.0	57.1	89,0	59,3	100%	68,6%
Nachtopvang	45.6	15.3	10.1	2.7	9,3	2,3	9,2%	3,7%
Straat/ openbare ruimte	74.8	44.2	34.5	13.0	44,9	17,0	30,7%	12,7%
Familie, partner, vrienden of kennissen	32.7	16.4	20.2	7.3	22,9	8,9	18,3%	6,7%
Voor wonen ongeschikte behuizing	14.3	6.6	10.9	4.0	6,8	3,3	4,1%	1,6%
Politie, Detentie	8.2	2.8	5.0	1.6	0,8	0,8	1,4%	0,8%
Woonvoorziening/ instelling	4.1	1.1	1.7	0.7	0,8	0,1	2,3%	0,9%
Eigen (zelfstandige) woonruimte	1.4	1.1	5.9	3.3	3,4	2,4	1,4%	1,2%
Onderdak verstrekt door werkgever	1.4	0.8	0.8	0.1	0,8	0,1	0%	0%
Hotel/jeugdherberg	9.5	3.3	7.6	2.6	3,4	1,0	3,2%	0,9%
Anders	4.1	0.7	0.8	0.5	0,0	0,0	0,9%	0,6%
In buitenland	12.2	7.6	10.9	7.1	10,2	4,7	3,7%	2,1%

* Nachten= het aantal geslapen nachten per verblijfplaats, als percentage van het totaal aantal nachten.

Onderzoek Winteropvang 2016/17

De redenen voor het verlies van huisvesting fluctueren over de jaren. Een (dreigende) huisuitzetting is nog steeds voor ongeveer een kwart van de mensen de reden waarom zij hun laatste huisvesting zijn verloren. Daarnaast is ook het moeten verlaten van het huis wegens een conflict met of op verzoek van medebewoners of partner een veelvoorkomende reden. Het percentage dat dakloos is geworden na komst of terugkeer uit het buitenland is sinds 2012/2014 boven de 43% en dit jaar lichtelijk afgenomen naar 38%. Dit is opvallend omdat we wel een stijging zien in het percentage niet-Nederlanders in de winteropvang.

Dit jaar is er een daling in het deel dat korter dan een jaar dakloos is (van ieder jaar boven de 56% naar 51% dit jaar), wat dus een toename betekent voor het deel dat langer dan één jaar dakloos is. De groep die langer dan 5 jaar dakloos is, was in 2010/2011 nog substantieel en sindsdien jaarlijks onder de 14% gebleven, maar nu weer toegenomen naar 19%. Daarnaast zien we dat het aandeel daklozen dat eerder ook al een dakloze periode gehad heeft jaarlijks rond de 35% schommelt, maar vorig jaar is afgenomen naar onder de 26% en dit jaar weer iets is gestegen naar 33%. Van de groep is minder dan de helft (48%, een lichte stijging) in Amsterdam dakloos geworden, twee derde (65%) is in Nederland en één derde (35%) had een laatste woning in het buitenland; een percentage dat vergelijkbaar is met de vorige jaren.

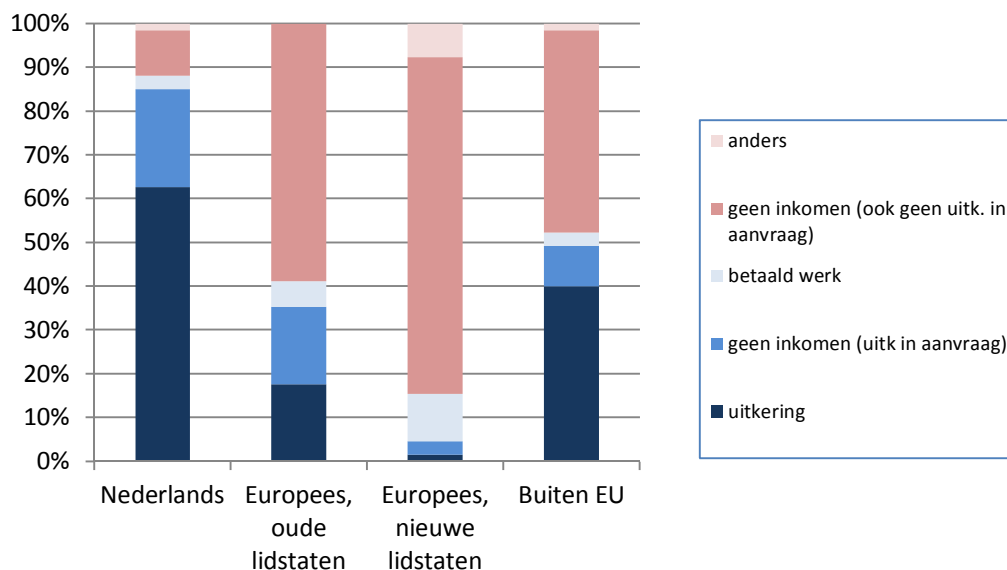
Tabel 5. Reden en duur van dakloosheid respondenten

	2010/2011 %	2011/2012 %	2012/2013 %	2014/2015 %	2015/2016 %	2016/2017 N (%)
Reden dakloosheid						(n= 216)
(Dreigende) huisuitzetting	29.7	38.9	26.3	25.3	31.9	55 (25,5%)
Huis verlaten na conflict met/ op verzoek van	17.3	14.2	23.3	31.1	19.8	42 (19,4%)
Vertrek uit instelling	15.2	7.2	6.8	0.8	3.4	19 (8,8%)
Uit buitenland (terug)gekomen	37.9	39.7	43.6	47.1	43.1	83 (38,4%)
Duur van deze dakloze periode						(n= 216)
- < 1 maand	30.3	21.1	19.2	26.1	15.5	23 (10,6%)
- 1 maand – 1 jaar	26.3	35.3	38.4	42.0	44.0	87 (40,3%)
- 1 – 5 jaar	19.4	31.3	28.8	21.8	26.7	66 (30,6%)
- > 5 jaar	24.0	12.5	13.7	10.1	13.8	40 (18,5%)
Al eerdere dakloze periode	35.6	35.9	32.7	37.8	25.9	72 (33,3%)
Waar (voor het laatst) gewoond?						(n= 201)
Amsterdam	-	43.0	42.1	41.4	45.8	96 (47,8%)
Utrecht, Den Haag, Rotterdam	-	5.0	1.4	2.6	3.4	6 (3%)
Elders in NL	-	14.0	17.9	11.2	14.4	28 (13,9%)
Nieuwe EU landen	-	13.2	13.8	19.8	15.3	31 (15,4%)
Oude EU landen	-	23.1	19.3	19.0	18.6	32 (15,9%)
Buiten EU	-	1.7	5.5	6.0	2.5	8 (4%)

Bij een combinatie van duur van dakloosheid en de duur van verblijf in Amsterdam blijkt 39% van de respondenten tenminste een jaar dakloos te zijn én tenminste een jaar in Amsterdam te verblijven.

4.3 Sociaal medische situatie van de respondenten

Tabel 6 geeft de sociaal medische situatie van de respondenten weer. 58% van de respondenten heeft geen vorm van inkomen, wat past bij de schommelingen tussen 52 en 66% van de voorgaande jaren. Het deel van de respondenten dat een bijstandsuitkering heeft was vorig jaar opvallend gestegen naar 28% maar dit jaar weer iets gezakt naar 23%. Veertig procent van de respondenten heeft schulden wat in lijn ligt met de schommelingen over de voorgaande jaren. Wel is het percentage met schulden van 10.000 euro of meer gestegen van 12% in de voorgaande 2 jaren tot 17% dit jaar. Figuur 5 laat zien dat er grote verschillen zijn tussen de nationaliteiten. Van de respondenten met de Nederlandse nationaliteit heeft de meerderheid (85%) een uitkering of een uitkering in aanvraag, van de personen uit de nieuwe Europese lidstaten is dit slechts bij 5% het geval.

Figuur 5: inkomen naar nationaliteit

Overdag maakt 55% van de respondenten gebruik van een inloopvoorziening. De helft (52%) geeft aan buiten te verblijven. De gerapporteerde gezondheid bij de enquête is vergelijkbaar met die van vorige jaren, iets wat overeenkomt met de resultaten van de screening.

Afgezien van een stijging cocaïnegebruikers (van 3 naar 9%) en lichte daling in de dagelijkse cannabisgebruikers (van 16 naar 11%), zijn er weinig veranderingen in middelengebruik ten opzichte van vorig jaar. Ook het percentage opiaat-gebruikers (met inbegrip van de injecterende gebruikers) is stabiel laag (5%). De groep die aangeeft geen of matig alcohol of drugs te gebruiken blijft ieder jaar rond de 65%.

Onderzoek Winteropvang 2016/17

Tabel 6. Sociaal medische situatie van de respondenten

	2010/11	2011/12	2012/13	2014/15	2015/16	2016/17
	%	%	%	%	%	N (%)
Inkomen *						(n= 217)
- Geen, ook geen uitkering in aanvraag	-	51.6	48.3	53.8	47.5	99 (45,6%)
- Nu geen uitkering, maar uitkering in aanvraag	-	7.8	13.6	11.8	4.2	27 (12,4%)
- WW/ WAO/ AOW/ et cetera	5.0	3.9	11.6	9.2	8.5	19 (8,8%)
- Bijstand/ daklozenuitkering	16.7	7.0	16.3	10.1	28.0	50 (23,0%)
- Straatkrant/ klusjes	8.9	16.4	8.8	5.9	1.7	8 (3,7%)
- Betaald werk	9.4	11.7	4.8	7.6	5.9	16 (7,4%)
- Anders	8.9	0.0	4.1	6.7	3.4	7 (3,2%)
Schulden						(n=210)
- Nee	56,7	69,0	57,7	61,3	56,9	125 (59,5%)
- Ja, <2.000 Euro	-	9,5	10,9	16,0	19,0	23 (11,0%)
- Ja, 2.000 -< 10.000 Euro	-	12,7	16,1	10,1	12,1	27 (12,9%)
- Ja, 10.000 Euro of meer	13,9	8,7	15,3	11,8	12,1	35 (16,7%)
Verblijf overdag *						(n= 211)
Dagopvang	-	-	-	60.4	43.2	115 (54,5%)
Werk	-	-	-	4.2	8.1	12 (5,7%)
Buiten	-	-	-	42.9	38.7	110 (52,1%)
Openbare gebouwen	-	-	-	28.6	26.1	53 (25,1%)
Familie/ vrienden/ kennissen	-	-	-	19.3	13.5	27 (12,8%)
Anders	-	-	-	25.2	4.5	15 (7,1%)
Indicatie gezondheid door respondenten						(n= 215)
- Goed**	-	67.7	62.3	70.5	62.7	129 (60%)
- Gaat wel	-	20.5	19.9	22.7	22.9	55 (25,6%)
- Slecht	-	11.8	17.8	6.7	14.4	31 (14,5%)
Alcohol en drugsgebruik laatste maand ***						(n= 218)
Geen alcohol of drugs	22.8	24.4	35.4	36.1	40.7	85 (39%)
Matig alcohol of drugs^	37.8	37.4	26.5	29.4	26.3	55 (25,2%)
(Bijna) dagelijks cannabis^^	16.1	16.3	10.9	10.9	16.1	24 (11,0%)
Alcohol^^^	8.3	8.1	17.0	11.8	8.5	23 (10,6%)
Cocaïne	2.8	7.3	4.1	4.2	3.4	19 (8,7%)
Opiaten #	9.4	4.9	4.8	7.6	4.2	10 (4,6%)
Injecterend drugsgebruik	2.8	1.6	1.4	0.0	0.8	2 (0,9%)
Indicatie voor psychiatrische problematiek ##						(n= 218)
- Ja	-	25.8	23.8	24.4	26.3	47 (21,6%)
Medicatie voorgeschreven door arts						(n= 214)
- Ja	22.0	25.0	29.2	21.0	32.5	41 (19,2%)
- Nee	78.0	75.0	70.8	79.0	67.5	173 (80,8%)

Onderzoek Winteropvang 2016/17

(vervolg) Tabel 6. Sociaal medische situatie van de respondenten

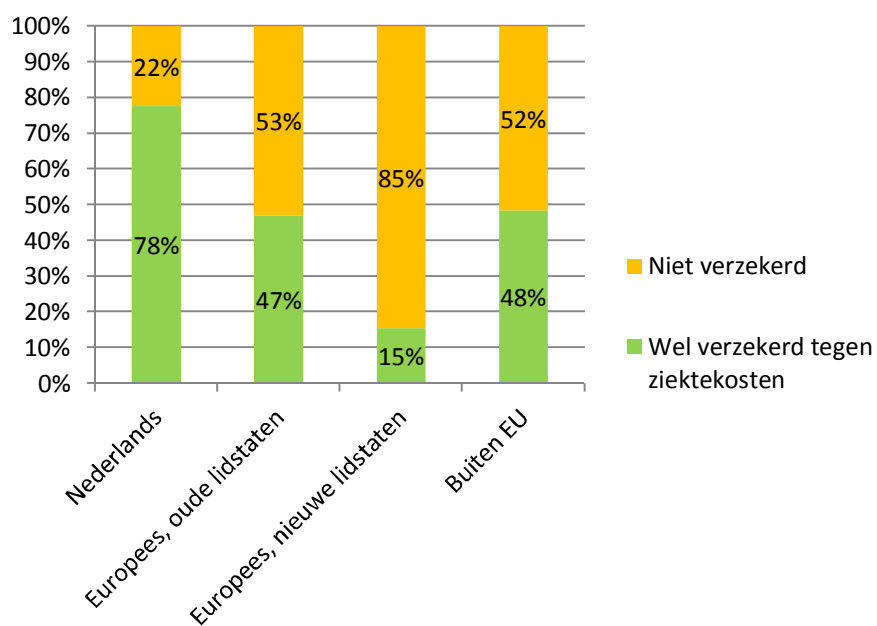
	2010/11	2011/12	2012/13	2014/15	2015/16	2016/17
	%	%	%	%	%	N (%)
Afgelopen 12 maanden contact gehad met						(n= 218)
- Huisarts	23.5	32.0	32.1	21.2	38.1	74 (33,9%)
- Tandarts	23.5	21.7	25.2	25.2	18.6	49 (22,5%)
- Verslavingszorg – alcohol	4.4	3.4	4.6	1.7	2.5	9 (4,1)
- Verslavingszorg – drugs	8.6	5.0	4.5	1.7	1.0	12 (5,5%)
- GGZ	10.8	9.9	16.2	14.3	12.7	23 (10,6%)
- Spoedeisende hulp ZH	20.1	20.3	21.0	16.0	22.0	46 (21,1%)
Verzekerd tegen ziektekosten						(n= 215)
- Ja	37.4	34.1	45.8	35.0	54.7	102 (47,4%)
- Nee	56.9	65.9	54.2	65.0	45.3	113 (52,6%)
- Weet niet	5.7	-	-	-	-	-

* Meerdere antwoordmogelijkheden mogelijk; ** Vraagstelling is in 16/17 enigszins aangepast maar met vergelijkbare antwoordmogelijkheden; *** Hiërarchische indeling: alleen zwaarste middel wordt meegeteld; ^ In de winter 2014/2015 is bij deze categorie ook gevraagd naar 'Andere drugs'; ^^ ≥ 25 dagen cannabisgebruik; ^^^ Meer dan 100 eenheden alcohol per maand of zelfgerapporteerd alcoholverslaafd; # In de winter 2014/2015 is 'Methadon' toegevoegd bij de categorie 'Opiaten'; ## Als indicaties zijn meegenomen: actueel gebruik van psychofarmaca (inclusief slaapmiddel) voorgeschreven door arts, afgelopen 12 maanden contact met GGZ en ooit opgenomen in ziekenhuis wegens psychische klachten.

Met 22% heeft, zoals vorige jaren, ongeveer een kwart van de respondenten een indicatie voor psychiatrische problematiek gerapporteerd. De stijging die vorig jaar werd gezien in het deel dat medicatie voorgeschreven kreeg heeft niet doorgezet en is van 32% naar 19% gedaald. We zien een lichte afname in het contact met de huisarts over het afgelopen jaar en een stijging in het contact met de verslavingszorg (alcohol en drugs) van 4 naar 10%.

Dit jaar is het percentage respondenten dat verzekerd is gezakt van 55% naar 47%, wat mogelijk kan komen door de daling in het aandeel daklozen met een Nederlandse nationaliteit en uit nieuwe EU lidstaten. Evenals het inkomen is ook de mate waarin mensen aangeven verzekerd te zijn tegen ziektekosten namelijk sterk afhankelijk van de nationaliteit. Bij de groep met nationaliteit van één van de nieuwe EU lidstaten geeft 15% aan verzekerd te zijn tegen ziektekosten, bij de Nederlandse nationaliteit is dit 78%.

Onderzoek Winteropvang 2016/17

Figuur 6: verzekerd tegen ziektekosten naar nationaliteit

Onderzoek Winteropvang 2016/17

Het percentage van de respondenten dat aangeeft gedetineerd te zijn geweest is met 33% vergelijkbaar met dat van vorig jaar (32%). Op de langere termijn is er wel een dalende trend in het percentage dat gedetineerd is geweest; in 2010/2011 was dat nog 52%. De grootste daling is te zien in het aandeel dat in de 12 maanden voorafgaande aan de enquête in een penitentiaire inrichting heeft gezeten. Deze dalende trend zien we ook terug in het aantal nachten dat de 30 dagen voor het interview doorgebracht is in detentie.

Tabel 7. Detentie onder de respondenten

	2010/2011	2011/2012	2012/2013	2014/2015	2015/2016	2016/2017
	%	%	%	%	%	N (%)
<i>In detentie (afgelopen 12 maanden) *</i>	52.0	43.7	40.3	38.1	31.6	72 (33,3%) (n=216)
- Politiecel	21.1	15.1	13.2	13.6	17.1	34 (15,7%)
- Huis van bewaring	7.5	5.6	6.3	7.6	6.0	16 (7,4%)
- Penitentiaire inrichting	23.4	23.0	20.8	16.9	8.5	22 (10,2%)

* Hiërarchische indeling: alleen zwaarste vorm van detentie wordt meegeteld.

Binnen de groep die niet uit Amsterdam komt, maar het afgelopen jaar hierheen is gekomen vanuit andere steden of het buitenland, wordt het 'vinden van werk' veruit het vaakst genoemd als reden om naar Amsterdam te komen. Verder komt een grote diversiteit van redenen voorbij, zoals familie, de sfeer van Amsterdam en de bekendheid met Amsterdam.

Tabel 8. Reden komt naar Amsterdam (beperkt tot bezoekers die laatste jaar naar Amsterdam zijn gekomen)

	2016/2017
	N (%)
	(n=72)
Zoeken van werk	46 (63,9%)
Familie	6 (8,3%)
Vrienden	2 (2,8%)
Drugs/alcohol	2 (2,8%)
(Daklozen)opvang	2 (2,8%)
Gestuurd door autoriteit	1 (1,4%)
Bekend met Amsterdam	2 (2,8%)
Sfeer van Amsterdam	3 (4,2%)
Andere reden om naar Amsterdam te komen	4 (5,6%)
Geen reden om specifiek naar Amsterdam te komen gerapporteerd	4 (5,6%)

Onderzoek Winteropvang 2016/17

4.4 Hoe wordt de winteropvang ervaren door gebruikers?

Respondenten werd gevraagd welke aspecten van de winteropvang zij als positief ervoeren en voor welke aspecten zij vonden dat er nog er nog wel verbetering nodig was. De reacties zijn verwerkt in onderstaande figuren, waarbij het formaat van de tekst een indicatie geeft van hoe vaak dit aspect genoemd werd.

Figuur 7: De door respondenten genoemde positieve punten

Figuur 8: De door de respondenten genoemde negatieve punten

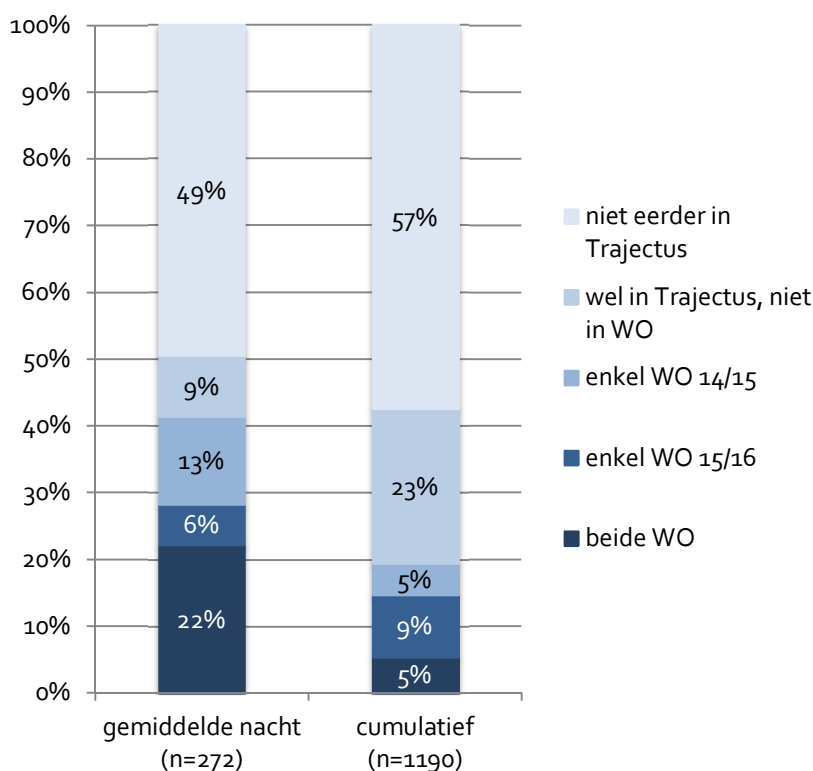
5 Bekendheid van de bezoekers

5.1 In vorige winteropvang / Trajectus

Figuur 9 laat zien in hoeverre de bezoekers van de winteropvang reeds bekend zijn in de winteropvang. Hierbij blijkt er een groot verschil te zijn wanneer dit bekeken wordt op een gemiddelde dag in de winteropvang of wanneer de gehele groep onder de loep genomen wordt. Op een gemiddelde dag is de helft (51%) van de mensen bekend in Trajectus, heeft 41% van de mensen in tenminste één van de voorgaande twee winters gebruik gemaakt van de winteropvang en was 28% ook vorig jaar een bezoeker. Wanneer gekeken wordt naar de totale groep van 1190 personen blijkt 43% bekend in Trajectus, 19% in tenminste één van de voorgaande 2 jaar aanwezig te zijn geweest en 14% ook het vorig jaar aanwezig te zijn geweest.

Het verschil wordt veroorzaakt doordat de groep die voorgaande jaren ook van de winteropvang gebruik maakte er meer nachten verblijft dan overige bezoekers. Bij de bezoekers die vorig jaar ook in de winteropvang gezien zijn betrof dit gemiddeld 54 nachten.

Figuur 9: bekendheid in trajectus

5.2 Bekend op de wachtlijst

De wachtlijst voor de maatschappelijke opvang of beschermd wonen bedraagt gezamenlijk zo'n duizend personen.⁶ Opvallend is dat slechts 49 bezoekers van de winteropvang actueel op de wachtlijst voor de MO of BW staan. Bij 34 personen is korter dan een jaar voorafgaande aan de winteropvang de wachtlijst beëindigd en bij 52 personen was de wachtlijst al langer dan een jaar geleden beëindigd. Bij 84 ging het om een wachtlijst voor de Maatschappelijke Opvang en bij 51 om een plek in een voorziening voor Beschermd Wonen (psychiatrie).

5.3 Bekend bij de opvang / woonbegeleiding

Van de totale groep van 1190 personen die gebruik maakten van de winteropvang waren er 210 reeds bekend in Trajectus met een eerdere periode van 'opvang'. De laatste periode van opvang was bij 60 in het kader van Beschermd Wonen, 83 van de Maatschappelijke opvang en 22 in een woonhotel. Ook bleken 45 personen eerder gebruik te hebben gemaakt van de bed, bad en brood voorziening.

Bij 109 personen was de laatste opvangperiode reeds langer dan een jaar geleden beëindigd. Bij 67 was dit korter dan 1 jaar geleden. Bij 34 personen was er sprake van een actuele opvangperiode bij aanmelding, wat bijvoorbeeld kan gaan om een tijdelijke schorsing.

⁶ Kwartaalrapportage MO/BW

6 Hulpverlening tijdens de opvang

Tijdens de winteropvang is er begeleiding geweest door maatschappelijk werkers van de Regenboog Groep, de Geïntegreerde Voorzieningen van de GGD en de Sociaal Psychiatrisch Verpleegkundigen van Vangnet in combinatie met het team zorgtoeleiding van Arkin.

Vanuit de Regenboog groep werden er maatschappelijk werkers ingezet die de buitenlandse groep zonder perspectief op verblijf in Nederland begeleiden bij aansluiting met de zorg in het land van herkomst. Hiervoor werden op verschillende avonden in de week maatschappelijke werkers met een Poolse, Roemeense of Arabische achtergrond ingezet. Het doel van deze interventie was repatriëring naar het land van herkomst. Veel daklozen waren reeds bekend bij de inloophuizen van de Regenboog. Tijdens de winteropvang zijn er door de maatschappelijk werkers van de Regenboog 128 gesproken waarvan 15 gerepatriëerd.

Daarnaast zijn er voor de groep met recht op verblijf maatschappelijk werkers vanuit de Geïntegreerde Voorzieningen (waar GGD en WPI) gezamenlijk optrokken. Voor de maatschappelijk werkers is de winteropvang een goede gelegenheid om in contact te komen met mensen die recht hebben op een uitkering maar essentiële zaken (zoals bankrekening, identiteitsbewijs, briefadres) missen. Zij hebben tijdens de winteropvang met 53 personen contact gehad.

Psychiatrisch Verpleegkundigen van Vangnet hebben zo'n 100 personen gezien met soms ernstige psychiatrische aandoeningen. Dit wordt er tijdens de screening niet altijd uitgehaald. Van deze personen zijn er 45 door het team zorgtoeleiding van Arkin gezien. Daarvan zijn er 10 naar zorg bij Arkin doorverwezen, 3 naar zorg bij Ingeest, 2 hebben een rechterlijke machtiging (RM) gekregen en 3 zijn naar het buitenland vertrokken. Het ging hierbij zowel om de Amsterdamse daklozen als daklozen afkomstig van buiten Amsterdam. De indruk bestaat dat er meer mensen met een echte psychiatrische stoornis zijn dan vorig jaar. Ook werd opgemerkt dat het voor is gekomen dat dakloze cliënten uit andere delen van het land door hulpverleners daar naar de Amsterdamse winteropvang zijn verwezen.

Andere opmerkingen:

Personen die aantoonbaar thuishoren in een andere stad (daar ingeschreven staan) of net enkele dagen in Amsterdam aanwezig waren konden geweigerd worden tijdens de winteropvang. Terwijl personen uit EU lidstaten waarbij de binding met een andere stad niet aantoonbaar was wel toegelaten werden. Dit creëerde een onduidelijke situatie. (SPV-GGD)

Eigenlijk zou de winteropvang aan de EU burgers moeten worden beperkt tot de meest kwetsbare groep. Mensen krijgen nu enkele maanden onderdak waardoor de prikkel om mee te werken aan repatriëring minder groot is. (MW-Regenboog)

Fijn om er tijdens de gehele periode bij betrokken te zijn. Dan kan je meer voor mensen betekenen. Vorig jaar werden we er pas de laatste week bij gehaald. (MW-GGD)

7 Schorsingen en veiligheid

Tijdens de winteropvang zijn er (tot en met februari) 59 personen voor de verdere winterperiode geschorst. Als reden (meerdere redenen mogelijk) werd in 62% agressie naar medebezoekers of personeel genoemd, in 12% ging het om seksuele intimidatie / grensoverschrijdend gedrag, in 22% (n=13) speelde dronkenschap (7x), druggebruik (3x), bezit van drugs en weigeren fouillering (2x) en/of drugshandel (2x) een rol. Bij 15% (n=9) waren er andere redenen voor schorsing (wangedrag, vernieling, diefstal, brandstichting). Twee schorsingen als gevolg van (een poging tot) brandstichting geeft het belang weer van een goede brandveiligheid en vluchtroutes bij de keuze van een gebouw voor deze doelgroep.

Aangezien er slechts één voorziening voor winter(koude)opvang met flexibele en voldoende capaciteit is, is er voor de geschorste personen niet altijd een andere voorziening waar zij terecht kunnen.

8 Schatting aantal buitenslapers op één nacht

Aan de hand van het onderzoek tijdens de winterkoudeopvang wordt een inschatting gemaakt van het aantal buitenslapers. Op grond van de enquêtes wordt de verhouding berekend tussen het aantal nachten dat gebruik wordt gemaakt van de opvang en het aantal nachten dat buiten wordt geslapen in de afgelopen 30 dagen. Het aantal nachten dat in de opvang is doorgebracht is exact bekend; namelijk de capaciteit van de nachtopvang / kortverblijf (de Haven van Leger des Heils, Stoelenproject, Amok, Anton de Komplein, Scheurleerweg en Jan Rebel plus de bezetting van de winteropvanglocatie). De groep daklozen die wel op straat slaapt maar nooit gebruik maakt van de opvang blijft buiten deze schatting.⁷

Het aantal mensen dat op een gemiddelde nacht op straat verblijft wordt geschat door het gemiddeld aantal personen dat in de maand voorafgaande aan het interview per nacht in de opvang verblijft (uit

⁷ Voor deze berekening zijn, in tegenstelling tot de rest van het rapport, óók de enquêtes betrokken die op dezelfde data op andere nachtopvang / kortverblijf locaties zijn afgenomen.

Onderzoek Winteropvang 2016/17

registraties) te vermenigvuldigen met de verhouding tussen het aantal nachten dat in de opvang verbleven wordt en het aantal nachten dat op straat verbleven wordt.

Tabel 10 laat het aantal personen in de opvang; de verhouding tussen straat / nachtopvang en de schatting van het aantal personen dat op straat verblijft voor de voorgaande jaren zien.

Dit jaar is het aantal personen dat in de 30 dagen voorafgaande aan het interview in de opvang verblijft met 442 fors hoger dan de voorgaande jaren; met name veroorzaakt door de 282 personen die gemiddeld in de winteropvang verbleven naast de 160 bedden in de reguliere nachtopvang. Deels gaat dit gepaard met een hoger bereik van de groep daklozen. Dit blijkt doordat de verhouding "aantal nachten op straat: aantal nachten in de opvang" met 0,16 lager is dan in de jaren hiervoor. Er wordt dus veel meer in de opvang geslapen dan op straat. Toch zijn er volgens de extrapolatie van de cijfers, ondanks de winteropvang naar schatting gemiddeld $442 \times 0,16 = 70$ buitenslapers per nacht in Amsterdam in de 30 dagen voor 18 januari 2017.

Tabel 10: schatting aantal buitenslapers⁸

	Aantal Opvang	Verhouding Straat/opvang	Schatting Straat
2008/2009 [#]	260	0,34	~90
2010/2011	160	1,14	~180
2011/2012	157	0,96	~150
2012/2013 ^{##}	135	1,30	~175
2014/2015 ^{###}	309	0,17	~50
2016/2017	442	0,16	~70

Duidelijk is dat de continue winteropvang geleid heeft tot een forse daling van het aantal personen dat in Amsterdam op straat slaapt.

Daklozen slapen niet alleen op straat maar vaak afwisselend bij kennissen of familie of in een voor wonen in de winter ongeschikte behuizing (kelderbox, bootje, tuinhuisje). Ook deze vormen van verblijf nemen af met een continue winteropvang. Uit het winterkoude-onderzoek van vorig jaar blijkt dat de mensen minder geneigd zijn om uit Amsterdam te vertrekken waardoor de groep dat op één nacht in de opvang verblijft groter is.

⁸ # 2008/2009 aantal in opvang hoger (en verhouding opvang/buitenslapers lager) doordat passantenhotel Boerhaave in onderzoek was meegenomen. ##: vanaf 2012/13: bewoners met langdurig verblijf in Passantenverblijf (HvO) (meewerkend bezoekers) buiten beschouwing. ###: vanaf 2014/15 aantal nachten in opvang hoger door doorlopende winteropvang. In 2015/16 zijn de enquêtes enkel bij de winteropvang uitgevoerd en kon deze berekening niet gemaakt worden.

9 Cliëntenorganisaties

Straatpastoor protestantse diaconie (Luc Tanja):

Luc Tanja geeft aan de indruk te hebben dat er duidelijk minder mensen op straat slapen sinds de opening van de winteropvang. Hij komt dagelijks met 5-10 daklozen in contact die ondanks de winteropvang nog buiten slapen, wat vergelijkbaar is met voorgaande jaren. Volgens hem betreft de groep die geen gebruik maakt van de opvang voornamelijk mensen die te erg gehecht zijn aan hun vrijheid. Daarnaast zijn zij vaak al wat langer dakloos, redden zich over het algemeen prima en de groep die buiten blijft slapen waar Luc Tanja mee in contact komt zijn meestal Nederlands en wat ouder. Ook dit is vergelijkbaar met voorgaande jaren. Verder betreffen de aan hem gerapporteerde klachten, klachten over de bejegening door de beveiliging, het niet kunnen achterlaten van eigendommen, te strenge regels rondom alcohol etc. De klachten zijn niet anders dan voorgaande jaren maar lijken er wel minder. Meer mensen zijn juist erg tevreden over de winteropvang.

MDHG (Dennis Lahaye):

Volgens Dennis Lahaye zijn de mensen zijn dit jaar meer tevreden over de opvang dan vorig jaar, opvallend is dat de bewoners nu meer over elkaars gedrag klagen en minder over de organisatie. Wel was er onduidelijkheid over de precieze toelatingscriteria en wanneer op welke dagen er nu sprake was van de winterkouderegeling.

Tijdens de winteropvang slapen er beduidend minder mensen op straat. Ik zie minder mensen die 's ochtends bij de MDHG voor de deur staan te kleumen of mensen die hier overdag in slaap vallen.

Misschien komt het ook doordat WPI soepeler is geworden met de regels met betrekking tot een dakloze uitkering, mogelijk dat daardoor ook meer mensen bij anderen op de bank slapen.

Er zijn nog wel mensen die geen gebruik maken van de opvang, bijvoorbeeld omdat ze geschorst zijn, voor deze groep is er vaak geen alternatief. Ik vraag me wel af of die schorsingen terecht zijn.

Andere mensen die geen gebruik maken hebben vaak goede slaapplek hebben, bijvoorbeeld een goed bootje, al zal een deel van hen tijdens de koudste periode alsnog bij de opvang aankloppen.

Mensen vinden het jammer dat er geen gelegenheid is om spullen achter te laten. Overdag moet alles weer meegenomen worden, met uitzondering van kleine persoonlijke spullen op de kamer.

Volgens Dennis Lahaye zou er pro-actiever bekeken kunnen worden of zorgtekorten heeft, als het gaat om maatschappelijk werk of psychiatrie. Ook vraag hij zich af of de geplande uitbreiding van de nachtopvang een winteropvang wel overbodig zal maken en stelt voor de winteropvang op deze manier pas af te schaffen wanneer ook werkelijk gebleken is dat deze niet meer nodig is.

Soepbus (Joel Dijkstra):

Volgens de coördinator van de Soepbus slapen er sinds de opening van de winteropvang nog steeds mensen op straat, maar merkbaar een stuk minder. Het is niet altijd duidelijk of bezoekers van de Soepbus ook nog daadwerkelijk buiten slapen. Het aantal bezoekers van de Soepbus daalde sinds de opening aanzienlijk en is qua aantal vergelijkbaar met vorig jaar. Er worden verschillende redenen gehoord waarom mensen geen gebruik maken van de winteropvang, zoals; niet van het bestaan weten, niets met zorg te maken willen hebben, hun vaste plek waar ze buiten slapen niet op willen geven, bang voor drukte

Onderzoek Winteropvang 2016/17

en onveiligheid, en bang om mensen tegen te komen waar ze problemen mee hebben (meestal drugs-gerelateerd). Van de mensen die wel gebruik gemaakt hebben van de opvang is de drukte en het verdwijnen van persoonlijke bezittingen een veel gehoorde klacht. Aangezien er bij de Soepbus geen gegevens bijgehouden worden over de bezoekers en het niet altijd duidelijk is of zij van de winteropvang gebruik maken of niet, is het lastig om de groep die niet van de winteropvang gebruik maakt te omschrijven. Wel is de grote groep oost Europeanen die gebruik maakt van de Soepbus opvallend. Hier is echter vaak moeilijk contact mee te maken en dus ook onduidelijk of ze wel of niet gebruik maken van de winteropvang en wat de beweegredenen zijn om er geen gebruik van te maken.

Stoelenproject (Peter Taks):

Tijdens de openingsperiode van de winteropvang ziet het stoelenproject dagelijks nog ruim 40 daklozen voor de nachtopvang. Redenen die genoemd worden om geen gebruik te maken van de winteropvang zijn; te veel regels, het is te vol en men is te streng. Andere geluiden zijn dat er te veel drugsgebruikers in de winteropvang zitten, er strikte tassencontrole is en dat mensen het gevoel hebben in een cel te slapen (het gebouw is een voormalig gevangenis). Een groep die verder niet van de winteropvang gebruik maakt wordt omschreven als 'psychische patiënten die vaak te onrustig zijn om binnen te slapen'.

10 Bijlage A: Zelfredzaamheidsmatrix (versie 2013)

DOMEIN	1 – acute problematiek	2 – niet zelfredzaam	3 – beperkt zelfredzaam	4 – voldoende zelfredzaam	5 – volledig zelfredzaam
Financiën	Geen inkomsten. Hoge, groeiende schulden.	Onvoldoende inkomsten <i>en/of</i> spontaan of ongepast uitgeven. Groeiende schulden.	Komt met inkomsten aan basis behoeften tegemoet <i>en/of</i> gepast uitgeven. Eventuele schulden zijn tenminste stabiel <i>en/of</i> bewindvoering/inkomensbeheer.	Komt aan basis behoeften tegemoet zonder uitkering. Beheert eventuele schulden zelf <i>en</i> deze verminderen.	Inkomsten zijn ruim voldoende, goed financieel beheer. Heeft met inkomen mogelijkheid om te sparen.
Dagbesteding	Geen dagbesteding <i>en</i> veroorzaakt overlast.	Geen dagbesteding maar geen overlast.	Laagdrempelige dagbesteding <i>of</i> arbeidsactivering.	Hoogdrempelige dagbesteding <i>of</i> arbeidstoeleiding <i>of</i> tijdelijk werk <i>en/of</i> volgt opleiding voor startkwalificatie (havo, vwo, of mbo-2).	Vast werk <i>en/of</i> volgt opleiding hoger dan startkwalificatie (havo, vwo, of mbo-2).
Huisvesting	Dakloos <i>en/of</i> in nachtopvang.	Voor wonen ongeschikte huisvesting <i>en/of</i> huur/hypotheek is niet betaalbaar <i>en/of</i> dreigende huisuitzetting.	In veilige, stabiele huisvesting maar slechts marginaal toereikend <i>en/of</i> in onderhuur <i>of</i> niet-autonome huisvesting.	Huishouden heeft veilige, toereikende huisvesting <i>en</i> (huur)contract met bepalingen <i>en/of</i> gedeeltelijk autonome huisvesting.	Huishouden heeft veilige, toereikende huisvesting <i>en</i> regulier (huur)contract <i>en/of</i> autonome huisvesting.
Huiselijke relaties	Sprake van huiselijk geweld, kindermishandeling of verwaarlozing.	Leden van het huishouden gaan niet goed met elkaar om <i>en/of</i> potentieel huiselijk geweld, kindermishandeling of verwaarlozing.	Leden van het huishouden erkennen problemen en proberen negatief gedrag te veranderen.	Relationele problemen tussen leden van het huishouden zijn niet (meer) aanwezig <i>en/of</i> woont alleen.	Communicatie tussen leden van het huishouden is consistent open. Leden van het huishouden ondersteunen elkaar.
Geestelijke gezondheid	Een gevaar voor zichzelf of anderen <i>en/of</i> terugkerende suïcide-ideatie. Ernstige moeilijkheden in het dagelijks leven door geestelijke stoornis.	Aanhoudende geestelijke gezondheidsproblemen die het gedrag kunnen beïnvloeden, maar geen gevaar voor zichzelf/anderen. Moeilijkheden in het dagelijks functioneren door symptomen <i>en/of</i> geen behandeling.	Milde symptomen kunnen aanwezig zijn <i>en/of</i> enkel matige functioneringsmoeilijkheden door geestelijke problemen <i>en/of</i> behandeltrouw is minimaal.	Minimale symptomen die voorspelbare reactie zijn op stressoren in het leven <i>en/of</i> marginale beperking van functioneren <i>en/of</i> goede behandeltrouw.	Symptomen zijn afwezig of zeldzaam. Goed of superieur functioneren in een groot aantal diverse activiteiten. Niet meer dan de dagelijkse beslommingen of zorgen.
Lichamelijke gezondheid	Heeft direct medische aandacht nodig. Een noodgeval/ kritieke situatie.	Een (direct/ chronische) medische aandoening die regelmatige behandeling vereist wordt niet behandeld. Matige beperking van (lichamelijke) activiteiten tgv een lichamenlijk gezondheidsprobleem.	Een (chronische) medische aandoening wordt behandeld maar behandeltrouw is minimaal. De lichamenlijke gezondheidsproblemen leiden tot een lichte beperking in mobiliteit en activiteit.	Erkent behoefte aan hulp voor de (chronische) medische aandoening. Goede behandeltrouw.	Er zijn geen directe of voortdurende medische problemen.

DOMEIN	1 – acute problematiek	2 – niet zelfredzaam	3 – beperkt zelfredzaam	4 – voldoende zelfredzaam	5 – volledig zelfredzaam
Verslaving	Voldoet aan criteria voor ernstig misbruik/ verslaving. Resulterende problemen zijn zo ernstig dat institutionalisering of hospitalisatie noodzakelijk is.	Voldoet aan criteria voor verslaving. Preoccupatie met gebruiken en/of bemachtigen van middelen. Onthoudingsverschijnselen of afkick-ontwijkend gedrag zichtbaar. Gebruik resulteert in ontwijken of verwaarlozen van essentiële activiteiten van het dagelijks leven.	Gebruik binnen de laatste 30 dagen. Aanwijzingen voor aan middelengebruik gerelateerde sociale, werkgerelateerde, emotionele of fysieke problemen. Gebruik interfereert niet met essentiële activiteiten van het dagelijks leven <i>en/of</i> behandeltrouw is minimaal.	Cliënt heeft gedurende de laatste 30 dagen gebruikt maar er zijn geen sociale, werkgerelateerde, emotionele of fysieke problemen ten gevolge van het gebruik zichtbaar. Geen aantoonbaar voortdurend of gevaarlijk middelengebruik <i>en/of</i> goede behandeltrouw.	Geen middelengebruik/ misbruik in de laatste 30 dagen.
Activiteiten Dagelijks Leven	Ernstige beperkingen op alle of bijna alle gebieden van zelfzorg <i>en</i> complexe activiteiten.	Belangrijk probleem op één of meer gebieden van zelfzorg (eten, wassen, aankleden, naar toilet gaan) <i>en</i> meerdere complexe activiteiten worden niet uitgevoerd.	Voorziet in de meeste maar niet alle basis behoeften van het dagelijks leven <i>en</i> de zelfzorg is op peil, maar één of meerdere complexe activiteiten worden niet uitgevoerd.	Voorziet in alle basis behoeften van het dagelijks leven <i>en</i> alleen ondergeschikte problemen (bijvoorbeeld slordig zijn, gedesorganiseerd).	Geen problemen van deze aard <i>en</i> functioneert goed op alle gebieden.
Sociaal netwerk	Gebrek aan noodzakelijke steun van familie/ vrienden <i>en</i> geen contacten buiten eventuele foute vriendenkring <i>of</i> ernstig sociaal isolement.	Familie/ vrienden hebben niet de vaardigheden/ mogelijkheden om te helpen <i>en</i> nauwelijks contacten buiten eventuele foute vriendenkring. Blijvend, belangrijk probleem als gevolg van actief <i>of</i> passief terugtrekken uit sociale relaties.	Enige steun van familie/vrienden <i>en</i> enige contacten buiten eventuele foute vriendenkring. Duidelijk probleem in maken <i>of</i> onderhouden van ondersteunende relaties.	Voldoende steun van familie/ vrienden <i>en</i> weinig contacten met eventuele foute vrienden.	Gezond sociaal netwerk <i>en</i> geen foute vrienden.
Maatschappelijke participatie	Niet van toepassing door crisissituatie <i>en/of</i> in 'overlevingsmodus'.	Maatschappelijk geïsoleerd <i>en/of</i> geen sociale vaardigheden <i>en/of</i> gebrek aan motivatie om deel te nemen.	Nauwelijks participeren in maatschappij <i>en/of</i> gebrek aan vaardigheden om betrokken te raken.	Enige maatschappelijke participatie (bijv. adviesgroep, steungroep) maar er zijn hindernissen zoals mobiliteit, discipline, <i>of</i> kinderopvang.	Actief participeren in de maatschappij.
Justitie	Zeer regelmatig (maandelijks) contact met politie <i>en/of</i> openstaande zaken bij justitie.	Regelmatig (meerdere keren per jaar) contact met politie <i>en/of</i> lopende zaken bij justitie.	Incidenteel (eens per jaar) contact met politie <i>en/of</i> voorwaardelijke straf <i>of</i> -invrijheidstelling	Zelden (minder dan eens per jaar) contact met politie <i>en/of</i> strafblad.	Geen contact met politie. Geen strafblad